

Genel Muhasebe Ders Notları

Konu 2. Temel Muhasebe Eşitliği ve Mali Tablolar

Temel Muhasebe Eşitliği

İşletmelerde kaynak olmadan varlık oluşmaz. Varlıklar ile kaynaklar arasındaki değişimler her zaman eşittir ve aşağıdaki gibi ifade edilebilir.

$$\text{VARLIKLAR} = \text{KAYNAKLAR}$$

Muhasebenin en temel aracı, temel muhasebe eşitliğidir. Bu eşitlik, işletmenin kaynakları ve bu kaynaklara olan talepleri ya da kullanımları gösterir. Kaynaklar, sermaye ve borçların toplamıdır.

$$\text{VARLIKLAR} = \text{BORÇLAR} + \text{SERMAYE}$$

Bu eşitliğe göre işletme, sağlayabildiği kaynak kadar varlığa sahip olabilir. Varlıkların kaynaklarını sağlayanlar, genellikle işletme sahipleridir. Ancak işletmeler kuruluşlarında veya daha sonra diğer kişi ve kurumlardan borç alarak varlıklarını artırabilirler. İşletmelerin sahip oldukları varlıkların iki kaynağı vardır. Bunlar, işletmenin sahipleri ve işletmeye borç verenlerdir.

Muhasebede, işletme sahiplerinin varlıklar üzerindeki haklarına “sermaye”, üçüncü şahısların varlıklar üzerindeki haklarına ise “borçlar” denir. Bir işletmenin sahip olduğu tüm ekonomik değerlere “varlıklar” denir. Bunlar, mevcutlar ve alacaklar olmak üzere ikiye ayrılır. Mevcutlar, işletmenin sahip olduğu para, mal, bina, demirbaş vb. gibi farklı yapıya sahip değerleri temsil ederken alacaklar, satış

sonucunda üçüncü şahıslardan alacağı temsil eder. İşletmeler, borç alabildikleri gibi, başkalarına da borç verebilmekte ve bunlar işletmenin alacakları olarak varlıklar arasında yer almaktadır. Varlıklara alacakların eklenmesiyle temel muhasebe eşitliği aşağıdaki gibi olacaktır.

$$\text{MEVCUTLAR} + \text{ALACAKLAR} = \text{BORÇLAR} + \text{SERMAYE}$$

Bu eşitliğe temel muhasebe eşitliği ya da bilanço eşitliği denir. Temel muhasebe eşitliğinin tablo hâline getirilmiş şekli, bilanço olmaktadır. Bilançoda temel muhasebe eşitliğinin sol

tarafına “varlıklar” (aktif), sağ tarafına ise “kaynaklar” (pasif) adı verilmektedir. Böylece varlıklar (borç tarafına) sol tarafına, kaynaklar (borçlar ve sermaye) sağ tarafına (alacak tarafına) kayıtlanır. Özetle bilanço eşitliği, bir işletmenin kaynaklarının ne kadar olduğunu ve kimler tarafından sağlandığını, kaynak sahipliğini gösterirken diğer tarafta bu kaynakların kullanılmasıyla elde edilen varlıkları gösterir. Kaynak sağlayan ya da kaynak sahiplerinin varlıklar üzerindeki haklarını gösteren eşitlik esaslı çalışan bir tablodur.

Mali Tablolar

Mali tablolar, belirli bir süre içerisinde oluşan mali nitelikli olayların işletmenin varlık ve kaynak unsurlarında meydana getirdiği değişimler hakkında bilgi veren ve işletme faaliyet sonuçlarını gösteren tablolardır. Mali tablolar, işletme varlık ve kaynaklarını (mali durumu), kâr ve zararı (faaliyet sonucunu) göstermek ve buna göre karar almak isteyen ortaklara, yöneticilere, borç verenlere, diğer ilgili taraflar için en önemli bilgi kaynağı olmaktadır.

Muhasebe öğretiminin başlangıcında iki temel mali tablo dikkate alınmaktadır. Bunlar, bilanço ve gelir tablosudur.

Bilanço

Bilanço, bir işletmenin belli bir tarihteki varlıklarını, borçlarını ve sermayesini gösteren tablodur. İşletmenin belirli bir tarihteki mali durumunu (mali yapısını) bilanço gösterir. Bir diğer ifadeyle, işletmenin o andaki mali fotoğrafı olup statik (durağan) bir özelliğe sahiptir. Faaliyetine devam eden işletmelerde bilanço düzenleme bilanço tarihi, genellikle 31 Aralık yani yılın son günüdür.

Temel muhasebe eşitliği aynı zamanda bilanço eşitliği olup bilanço söz konusu eşitlikten elde edilmektedir.

Şöyle ki, $VARLIKLAR = BORÇLAR + SERMAYE$ olup varlıklara “aktif”, kaynaklara (Borç + Sermaye) “pasif” de denilmektedir. Matematiksel bir eşitlik olduğu için $VARLIKLAR - BORÇLAR = SERMAYE$ ya da $VARLIKLAR - SERMAYE = BORÇLAR$ şeklinde amaca göre hesaplama yapmaya elverişlidir. Bu durumda Varlıklar = Kaynaklar olup bilançonun her iki tarafında yer alan kavramlar olmaktadır.

Varlıklar, bilançonun sol tarafında, kaynaklar ise bilançonun sağ tarafında yer almaktadır.

Örnek:

VARLIKLAR (Aktif) = KAYNAKLAR (Pasif)

Mevcutlar + Alacaklar = Borçlar + Sermaye

Varlıklar – Borçlar = Sermaye

VARLIKLAR = KAYNAKLAR

Dönen Varlık + Duran Varlık = Kısa Vadeli Yabancı Kaynak + Uzun Vadeli

Yabancı Kaynak + Öz kaynak

Tüm mali tablolarda olduğu gibi bilançonun başlığında yer alması gereken dört bilgiye ihtiyaç vardır. Bunlar sırasıyla, işletme adı (ticari unvanı), düzenleme tarihi, Bilanço kelimesi, hangi para birimine göre düzenlendiği (TL, Türk Lirası) ve aktif – pasif yazısı olmalıdır.

Gelir Tablosu

Gelir tablosu, bir işletmenin belli bir döneme ait elde ettiği tüm gelirler, yaptığı tüm giderler ve bunların sonunda elde ettiği net kâr veya zararı gösteren tablodur. İşletmenin net kâr ve zararının nasıl oluştuğu gelir tablosunda bir bütün olarak görülür. Gelir tablosu, bilanço gibi statik değil, dinamik bir yapıya sahiptir.

Bilanço, işletmenin belli bir tarihteki mali durumunu gösterirken gelir tablosu işletmenin belli bir dönemine ilişkin olaylar zincirinin sonuçlarını göstermektedir. Bilançoda o dönemin faaliyet sonucunu gösteren bir kalem yer almaktadır. O da dönemin net kârı veya zararınıdır.

Gelir Tablosunun Türleri

Gelir tablosunun hazırlanıp sunuş biçimine göre hesap tipi gelir tablosu ve rapor tipi gelir tablosu olarak ikiye ayrılır.

Hesap tipi gelir tablosu: Hesap tipi gelir tablosunun sol tarafına giderler, sağ tarafına gelirler yazılır. Sol tarafa kayıt edilen bütün giderler toplamı, sağ tarafa kayıt edilen bütün gelirler toplamından büyükse işletme zarar etmiştir.

Sağ tarafa yazılan gelirler toplamı, sol tarafa yazılan giderler toplamından büyük ise aradaki fark brüt kâr olarak adlandırılır. Gelirler, giderlere eşitse ne kâr ne zarar olmuştur.

Rapor tipi gelir tablosu: Bir işletmenin belli bir dönemine ait tüm gelirleri ve giderleri belirli bir sistematik yaklaşımla alt alta yazılarak gelirlerden giderler çıkarılarak ya net kâr ya da net zarar rakamına ulaşılır.

Yararlanılan Kaynaklar

1. T.C. ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI, GENEL MUHASEBE, 2012.